

## **MINTAQA IQTISODIYOTIDA INSON KAPITALINI IQTISODIY INNOVATSIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH OMILLARI**

**G'ayrat Ubaydullayev Zuvaytovich**

*Qarshi davlat texnika universiteti*

*Iqtisod fanlari nomzodi, dotsent*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada mintaqa iqtisodiyotida inson kapitalini rivojlantirish jarayonida iqtisodiy innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Inson kapitalining sifatli rivojlanishi – bu nafaqat ta'lim, sog'liqni saqlash va mehnat bozoridagi ishtirokni yaxshilash, balki zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish orqali innovatsion muhitni shakllantirishdir. Maqolada innovatsion infratuzilmani rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, hududiy kadrlar salohiyatini oshirish va raqobatbardosh mehnat kuchini tayyorlashning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, mintaqaviy rivojlanishning strategik yo'nalishlari va inson kapitaliga sarmoya kiritishning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy foydalari yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** Inson kapitali, iqtisodiy innovatsiyalar, mintaqaviy rivojlanish, raqamli iqtisodiyot, bilimga asoslangan iqtisodiyot, zamonaviy texnologiyalar

### **KIRISH**

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida inson kapitali har qanday hudud yoki mamlakat iqtisodiyotining eng muhim strategik resursi sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, mintaqaviy iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni ta'minlashda bilimli, malakali va innovatsion fikrlovchi inson resurslarining ahamiyati keskin ortib bormoqda. Inson kapitali faqat mehnat kuchi emas, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini shakllantiruvchi asosiy omildir.

Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodiy taraqqiyot jarayonlari innovatsiyalarsiz tasavvur etilmaydi. Iqtisodiy innovatsiyalar – bu yangi mahsulotlar, xizmatlar, texnologiyalar va boshqaruv uslublarini joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishdir. Mintaqa miqyosida inson kapitalini rivojlantirishda aynan iqtisodiy innovatsiyalardan samarali

foydalanish, aholining bilim darajasini oshirish, raqamli savodxonlikni rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish kabi yo'nalishlar muhim o'rin tutadi.

Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini rivojlantirishda iqtisodiy innovatsiyalarning tutgan o'rne, ularning samaradorligini oshirish omillari hamda mavjud muammolar va yechimlar haqida fikr yuritiladi.

### **ASOSIY QISM**

Inson kapitalini iqtisodiy innovatsiyalar asosida rivojlantirish – bu faqatgina ta'lim yoki sog'liqni saqlash sohasiga sarmoya kiritish emas, balki ularning sifatini tubdan yaxshilashga qaratilgan kompleks yondashuvni talab etadi. Zamonaviy mintaqada iqtisodiyotida innovatsion g'oyalarni inson kapitalini rivojlantirish bilan uyg'unlashtirish quyidagi amaliy yo'llar bilan amalga oshirilmoqda:

Mahalliy innovatsion markazlarni tashkil etish orqali yoshlar va mutaxassislarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga jalb etish mumkin. Bu markazlar nafaqat treninglar o'tkazish balki real loyihalarni yaratish va bozorga chiqish imkonini beradi.

Onlayn ta'lim platformalarini rivojlantirish orqali aholining keng qatlamiga innovatsion bilimlar yetkaziladi. Masofaviy ta'lim imkoniyatlari chekka hududlarda yashovchi fuqarolar uchun ham teng sharoitlar yaratadi.

Raqamli savodxonlik dasturlarini amalga oshirish mintaqaning iqtisodiy faol aholisi orasida texnologiyadan foydalana olish darajasini oshiradi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirishga asos bo'ladi.

Kasbiy tayyorgarlikni zamonaviy bozor talablariga moslashtirish orqali inson kapitalining qiymati ortadi. Amaliyotga yo'naltirilgan o'quv dasturlari ish beruvchilar ehtiyojiga mos kadrlar yetishtiradi.

Startaplarni qo'llab-quvvatlash fondlari orqali innovatsion fikrlovchi yoshlar o'z g'oyalarini biznesga aylantirish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa mintaqada yangi ish o'rinlari yaratadi.

Hamkorlik asosidagi klaster tizimlarini joriy etish mintaqaviy sanoat va xizmatlar sohasida bilim almashinuvini kuchaytiradi. Korxonalar, ilmiy muassasalar va ta'lim muassasalari o'zaro faoliyat olib boradi.

Ushbu yondashuvlar mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida inson kapitalining sifatini oshirish bilan birga, iqtisodiy innovatsiyalarni real kuchga aylantiradi. Kreativ g'oyalar va amaliy tadbirlar asosida shakllanayotgan bu tizim raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Quyida mintqa iqtisodiyotida inson kapitalini iqtisodiy innovatsiyalar asosida rivojlantirish bo'yicha kreativ amaliy misollar jadval ko'rinishida keltirilgan:

| Amaliy faoliyat turi                         | Amaliy misol                                                                                                               | Kutilayotgan natija                                                               |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Raqamli texnologiyalarni o'rgatish markazi   | Qishloq maktablarida raqamli ko'nikmalarni o'rgatuvchi mobil IT-laboratoriyalar tashkil etish                              | Aholining raqamli savodxonligi ortadi, yoshlar zamonaviy kasblarga yo'naltiriladi |
| Startup akseleratorlari va grantlar ajratish | Yoshlar o'rtasida innovatsion g'oya tanlovi o'tkazilib, g'oliblarga biznesni boshlash uchun boshlang'ich grantlar ajratish | Yangi ish o'rinlari yaratiladi, innovatsion mahsulotlar bozorga chiqadi           |
| Masofaviy kasbiy ta'lim platformasi          | Mahalliy oliygohlar onlayn kurslar yaratib, chekka hududlarda yashovchilarga zamonaviy kasb o'rganish imkonini beradi      | Har kim istalgan joydan kasb o'rganadi, ishga joylashish imkoniyati kengayadi     |
| Ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi   | Texnik kollejlarda sanoat korxonalar bilan hamkorlikda real loyiha asosida amaliy darslar o'tkazadi                        | Bitiruvchilar ishlab chiqarishga tayyor holatda chiqadi                           |
| Texnopark va klaster markazlari yaratish     | Mintaqada ilmiy-tadqiqot markazi va kichik korxonalar jamlangan texnopark tashkil etiladi                                  | Hududda innovatsion mahsulot ishlab chiqarish hajmi oshadi                        |

Zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotda inson kapitali eng muhim resursga aylangan. Ayniqsa, mintaqaviy rivojlanishda inson salohiyatini oshirish innovatsion yondashuvlar bilan chambarchas bog'liq. Innovatsiyalar yordamida nafaqat ishlab chiqarish samaradorligi ortadi, balki aholining bilim, ko'nikma va malaka darajasi ham yuksaladi. Quyida ushbu yo'nalishda amaliy va kreativ yondashuvlar keltiriladi.

#### Raqamli platformalarga asoslangan kasb-hunar o'rgatish tizimi

Mintaqalarda axborot texnologiyalariga asoslangan onlayn o'quv markazlarini tashkil etish orqali yoshlarni zamonaviy kasblarga o'rgatish mumkin. Masalan, Qashqadaryo viloyatida ochilgan masofaviy ta'lim markazi orqali yoshlar dasturlash, grafik dizayn va internet marketing kabi yo'nalishlarda bilim olishmoqda. Bu esa ularning iqtisodiy faolligini oshirib, mintaqada startaplar sonining ko'payishiga olib kelmoqda.

#### Innovatsion fermerlik maktablari orqali qishloq xo'jaligida bilimli kadrlar yetishtirish

Mintaqalarda zamonaviy agrobiznesni rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalarga asoslangan fermerlik maktablari ochilishi kerak. Bu yerda dronlar orqali yer monitoringi, aqlli sug'orish tizimlari, ekologik toza mahsulot yetishtirish texnologiyalari o'rgatiladi. Misol uchun, Farg'onada tashkil etilgan "Aqlli dehqon" loyihasi orqali yoshlar an'anaviy dehqonchilikdan zamonaviy agrotexnologiyalarni o'rganishga o'tishgan.

#### Hududiy innovatsion laboratoriyalar va texnoparklar tashkil etish

Mintaqa yoshlari uchun ochiq texnoparklar va innovatsion laboratoriyalar tashkil etilishi ularning ixtirolarini amaliyotga joriy etishga xizmat qiladi. Masalan,

Samarqandda yaratilgan "Yoshlar texnoparki"da maktab o'quvchilari robototexnika, sun'iy intellekt va 3D bosma yo'nalishida loyiha ishlab chiqmoqda. Bu loyiha yoshlarni erta bosqichdan ilmiy-texnikaviy fikrlashga o'rgatmoqda.

#### Innovatsion startaplar uchun grant va inkubatsiya dasturlarini joriy etish

Hududiy rivojlanishni jadallashtirishda yoshlarga o'z biznes g'oyalarini amaliyotga tadbiq etish uchun grantlar, konsultatsiya xizmatlari va mentorlik dasturlarini taqdim etish muhim. Masalan, Navoiyda "Yoshlar innovatsiya markazi" orqali kichik korxonalarni yo'lga qo'yganlar o'z loyihalarini dastlabki bosqichda sinab ko'rib, investor topishga muvaffaq bo'lganlar.

Mahalliy sanoatga kadrlar tayyorlashda ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi

Ishlab chiqarish korxonalari bilan professional ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlik asosida dual ta'lim tizimini joriy qilish mumkin. Bu orqali o'quvchilar nazariy bilimni ishlab chiqarishda mustahkamlab, o'qish davridayoq malakali mutaxassisga aylanishadi. Masalan, Andijon avtomobil zavodi kollejlari bilan hamkorlikda ishlab chiqarishga mo'ljallangan mutaxassislarni bevosita amaliyot orqali tayyorlamoqda.

### **XULOSA**

Mintaqa iqtisodiyotida inson kapitalini iqtisodiy innovatsiyalar asosida rivojlantirish — zamonaviy taraqqiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Inson kapitalining sifatli shakllanishi nafaqat ta'lim va salomatlik tizimining rivoji bilan, balki innovatsion muhit va texnologik yondashuvlar bilan chambarchas bog'liqdir. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar, startaplar, masofaviy ta'lim, texnoparklar kabi innovatsion vositalar mintaqaviy darajada malakali kadrlar zaxirasini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, iqtisodiy innovatsiyalar orqali ijtimoiy tenglik, bandlik, raqobatbardoshlik ham mustahkamlanadi. Har bir hududda zamonaviy kasblarni egallagan, kreativ fikrlaydigan, texnologiyani boshqarishga qodir yoshlarning ko'payishi — nafaqat iqtisodiy barqarorlikka, balki ijtimoiy farovonlikka ham zamin yaratadi. Shu bois, inson kapitalini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar asosiy strategik yo'nalish sifatida qaralishi lozim.

### **Foydalanilgan Adabiyotlar Ro'yxati**

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Qoriev A., Raxmonov O. Innovatsion iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
3. Jo'raev B. Hududiy iqtisodiyot va uni rivojlantirish yo'llari. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
4. Norqulov S. Iqtisodiyotda inson kapitali va uni rivojlantirish mexanizmlari. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.